

víme, že výsledky vzdělávání silně souvisejí s rodinným zázemím. Žáci ze vzdělaných a dobře ekonomicky zajištěných rodin dosahují zpravidla lepších výsledků než žáci s méně příznivým rodinným zázemím. Školy nacházející se v oblastech s nízkou vzdělaností a vysokou nezaměstnaností dosahují tedy horších výsledků než školy v bohatých a vzdělaných lokalitách, a to i tehdy, když učitelé a ředitelé odvádějí výbornou práci. Dále víme, že se výsledky žáků liší podle velikosti sídla, ve kterém se škola nachází. Žáci z větších měst dosahují zpravidla lepších výsledků než žáci z malých obcí. Školy mají různý podíl žáků-cizinců, žáků se sociálním a kulturním znevýhodněním, některé si své žáky vybírají podle schopností. NIQES neposkytuje výsledky v členění podle velikosti sídla, podle velikosti školy ani podle složení žáků, tedy neumožňuje porovnání podobných škol.

Každá škola ovšem má určitou představu o tom, v jakých podmínkách v celorepublikovém srovnání pracuje, tedy jaké je složení jejích žáků z hlediska rodinného zázemí, jak podnětné je prostředí, ve kterém děti tráví mimoškolní čas, a podobně. Může tedy z celorepublikového srovnání usuzovat na to, zda výsledky odpovídají očekáváním. Například škola ve velkém městě, která se nachází v lokalitě, kde žijí vzdělané a dobře situované rodiny, určitě bude aspirovat na to, aby se její žáci svými výsledky umístili například mezi nejlepší pětinou škol. Pro školu, která se nachází v oblasti s vysokou nezaměstnaností, a navštěvují ji děti rodičů s nízkým vzděláním, může být úspěch, umístí-li se ve druhé čtvrtině. Tedy zatímco externí posuzovatel nemůže na základě celkového výsledku v národním srovnání o práci školy vyvozovat žádné závěry, škola sama by toho měla být schopna. Kritická reflexe podmínek, ve kterých škola pracuje, posouzení podmínek a složení žáků, by měly představovat užitečnou rozvahu při stanovování realistických a zároveň dostatečně ambiciózních očekávání.

Následující výňatek ze školní zprávy udává celkovou úspěšnost žáků 5. ročníku v matematice.⁹⁸ Úspěšnost činí 67 %. Koláčový diagram ukazuje rozložení průměrného výsledku žáků v 5 pásmech rozdělených po 20 % podle úspěšnosti. Průměrný výsledek školy se nachází v pásmu 61–80 %, kde se umístilo zhruba 25 % testovaných žáků. Celkem 1 % žáků zároveň dosáhlo výsledku vyššího. Škola tedy vidí, že její žáci 5. ročníku se svými průměrnými výsledky zařadili mezi 26 % nejúspěšnějších žáků. Jak bylo uvedeno výše, rozhodnutí, zda je tento výsledek možno považovat za uspokojivý, by škola měla založit na posouzení podmínek, ve kterých pracuje.

⁹⁸ Výsledek se týká první úrovně. Podrobněji se jednotlivým úrovním věnujeme v oddílu 6.1.2.